

Thorolf Aspholm

VIERASKIELISIÄ NIMIÄ JA NIMITYKSIÄ

Kiila < tai > tarkoittaa, että kärjen puolella mainittu sana on saatu aukon puolella esitetystä lähteestä tai että aukon puolella mainittu muoto on muuttunut kärjen puolella mainituk-si.

avrads (kam.)

affradh, affradt, affredt,
afreedh (1500-talet/luvulla);
afrat, af(f)ra(a), afradhe,
afreedh (1600-talet/luvulla).

maavero (lak.)

(=Avgift el. ränta som av fast
ägdom årligen bör utgå till
ägaren (t ex kronan el. person);
i synnerhet om avgift som av
landbo (nde) erlägges till
jordägaren. Med 'avrads' förstås
närmast spannmål, pengar och
andra utlagspersedlar, samt dags-
värken om våren och under skörde-
tiden).

avradslogg

(=Om vara, så god att den enligt
lag bör godkännas såsom fullgiltig
vid erläggande av avrad (skatt)).

avradshemman (1657)

(=En gård som räntar mycket)

avradskarl (1867)

(=Landbo(nde) som är skyldig att
utgöra avrad för sin jord.
Avradskarl är varje kronobonde,
skattebonde och kronoskattebonde).

-bol

boo(h)l(l) (1533-)
(=l. boning; tillhåll

1. asunto; oleskelupaikka,
piilopaikka, "pesä"

2. (lant)gård; hemman	2. maatila, -talo; talo, tila
3. boställe (kam.)	3. virka-asunto, -talo (lak.); "puustelli"
4. stycke jord, äng; avkastning
därav t ex höbol, ängsbol;
större område	
Härtill: kaplansbol, kyrkoherde-
bol, nattbol, prästbol	
polhemman
(=Stamhemman, stamhemman)	kantatila, emätila
pona kona
Se kona	ks. kona
polman
(=Person, som inom ett 'bol'
- se bol 4! - uppbar kronans
skatt; jfr 'fjädingsman' till
'fjärding' i TILLÄGG nedan)	(veron)kantomies
Ks. myös TÄYDENNYS fjär-
ding ja fjärdingsman
bolåker
(Benämning på de egentliga
hemåkrarna i motsats till åkrar i
utmarkerna, s k 'utåkrar')	
fattighjon
(Person, som är intagen ä fattig-
hus el. som på annat sätt under-
hålls av fattigvården)	vaivainen (köyhäinapua
nauttiva henkilö)
fattighus
fattighe- (1651)
fattiges- (1656)
fattig- (1675)	köyhäintalo
fattighushjon
(Understödstagare på fattighus;
fattighjon)	vaivainen, vaivaishoitola
fattighuskvinnan (1750-talet/luvulla)
(Kvinnlig person som är intagen
på fattighus och där erhåller fritt
uppehälle)	
Fribytersk(a)
(Lappfjärd/Lapväärhti 1637)
"...horor, räfferskor och
frijbyterskor..." (Pet. Laurentii
GOTIUS: 'Christelig Utlägning
öfuer the Epistlar och Euangelia,	järjetön (?)

som... predicas på fierde dagh
 Juul, Påscha och Pingsdagh'
 Stockholm 1609. -Jfr F.A. Dahl-
 gren (1816-1895): Glossarium,
 påbörjat 1854, utgivet 1914-1916!)

(=Desperat människa som gör vad
 hon vill.) (1865)

(< fribytare; fribyteri)

merirosvo, merisissi,
 merirosvous

fân(e) (1636-)

typerys, hölmö, hupsu

fâning (fon 1572)

typerä, tylsä

fânnot (1620-)

(< fân(e) ; "lätt sinnessvag
 el. sinnesrubbard person".

hjon (åld.)

(vanh.) palvelija, palkollinen (Vrt. esim. "fattighjon", "fattighushjon"!)

(=Person)

hjonelag (åld.) (=Äktenskap)

(vanh.) aviolitto

husarm (1528-)

köyhä (Mutta ei niin köyhä,
 että olisi ruotuvainen tai kirkonköyhä)

husfattig (1526-)

(hus)fattigkassa

1. palkolliset
 2. talonväki, perhekunta

huskona (1477-)

"huonemies", loinen
 (Työläisluokkaan kuuluva
 mies maaseudulla, joka
 (omistaa ja) asustaa mökin,
 tuvan tai mäkituvan.)

(="Huskvinna", backstugusitterska;
 jfr/vrt. husman)

husman (koll.)

(=Man av arbetarklassen som
 (äger och) bebör ett hus på landet
 (utan el. med blott ringa tillhö-
 rande jord.).)

päävätyö ("taksvärkki",
 joka huonemiehen oli suori-
 tettava maanomistajalle
 tai "isännälle".

husmansdagsverke (1574-)

(=dagsverke som husman hade att
 utföra)

kappalainen, apulaispappi

kaplan

kappalaisen virkatalo tiloineen

kaplansbol

killa (1622-1659)	'killä, kille' muodostettu
kille (1622-)	kid-sanasta ja ruots. murre- sanasta killing, "poikanen"
(< kid och sv. dial. killing "liten gosse")	
killebarn (Tyrvis/Tyrvää 1761)	poika, poikalapsi
kona (kvinna)	nainen
bona kona	aatelisnainen (?)
bon/us, -a, -um = (lat.)	(lat.) hyvä, oivallinen;
god; tapper; förnäm, av god börd	taitava; uljas, urhoollinen; jalo(sukuinen), ylhäinen
kronobonde	kruununtilan asukas ja/tai
krone- (1529-1726)	viljelijä
krono- (1558-)	
(=Till allmogeklassen hörande brukare av hemman tillhörigt kronan; åbo på kronohemman)	
kronoskattebonde (1771-)	verotalollinen, -tilallinen
(=Ägare av skattehemman; skattebonde)	
kyrkfattig (1790-)	kirkonköyhä
kyrkofattig (1730-)	(vaivainen joka saa avustuk- sensa kirkon kymmenyksestä.)
(=person som på grund av fattig- dom erhåller understöd av kyrko- tiondet)	
kyrkoherde	kirkkoherra
kyr(c)ke-, kyrkie-, kijrke-, k(i)örkie- (1555-1730)	
kyr(c)ko- (1555-)	
kyrkoherdebol	kirkkoherranvirkatalo tiloinleen
Se även -bol	Ks. myös -bol
markland (1525-)	
(Område, för vilket l silvermark erlades i avrad.)	(Maa-alue t. tilus, josta maksettiin l hopeamarkka veroa)
månerasande	mielenvikainen, mielisairas;
(Lappfjärd/Lapväärhti 1637)	epileptinen, kaatumatautinen
måna- (1749)	
måne- (1639-1755)	
månads- (1773-)	
(=Vansinning; som lider av perio- disk sinnessjukdom el. epilepsi)	
Synonym/synonymi: (Adj.)	
brottfällig (brått(t) - 1615-)	kaatumatautinen
fallandesjuk (fallande sjuk 1548-)	

(subst.)		
brottfall (bråt(t)- 1557-)	kaatumatauti	
fallandesjuka (fallande sjuka 1548-)		
fallandesot (fallande sot 1568-)		
(Subst.)		
brottfälling (bråt(t)- 1634-)	epileptikko	
nattbol (1568-1934)		
(="Rote", egentligen: område, inom vilket uppörersnämnden el. biskopen hade rätt till en natts uppehåll el. gästning; särskilt om:: husförhörsrote.)	"yökunta"; ruoto ("kirjaimellisesti": alue, missä veronkantaja(t) tai/ja piispa sai yöpyä asukkaitten kustannuksella; myöh. erikoinesti: kinkerikunta.)	
Se även -bol	Ks. myös -bol	
obesutten		
även/myös: -suten		
tidigare/aikaisemmin: obesetten, -sitten, -säten		
1. om land: obebodd, -tt	1. (maatila): viljelemätön, asumaton	
2. om gård: obebodd, obrukad, utan ägare. "öde"	2. (talo): asumaton, autio	
obesutten (person)		
	(henkilö) tilaton, loinen, "huonemies"	
pigebarn		
pige- (1686-1789)	tytö, tyttöläpsi	
pigo- (1541-1763)		
rotfattig (1799-)	ruotuvaivainen	
rotefattig (1807-)		
(=Person, "hjon", som på grund av fattigdom erhåller understöd av roten, "går på roten")	(vaivainen, joka saa avustuksensa ruodulta, "on ruodulla")	
(rot)fattigavgift		
	vaivaismaksu	
skattebonde		
skatt- (1537-1892)	verotalollinen, verotilallinen	
skatta- (1527-1879)		
skatte- (1524-)		
(=Självägande bonde med skyldighet att erlägga grundskatt, s k "årlig ränta"; bonde på skattehemman)		
skattehemman	verotila; perintötila	

socknefattig (åld./vanh.)	"pitäjänköyhä", ruotuvai-
sockne- (1640-1833)	vainen, kirkonköyhä
socken- (1727-)	
(Förr) Fattig som gick på socknen el. som på annat sätt omhändertogs av socknen.	
socknekyrkofattig	"pitäjänkirkonköyhä",
(Tillfällig sammansöttning (?)	kirkonköyhä
efter mönster av:	(Satunnainen yhdistelmä (?)
kyrk(o)dörr - sockenkyrk(o)dörr	esim. seuraavan mallin mukaan:
kyrk(o)fattig - socknekyrk(o)fattig)	kyrk(o)dörr - sockenkyrk(o)dörr
stamfastighet (=Stomhemman, bolhemman)	emätila
stamgods (=Familjegods)	sukutila
stamhemman (=Stomhemman, bolhemman)	kantatila
stomhemman (=Stamhemman, stamfastighet, bolhemman)	emätila
tilldelningshemman Se TILLÄG: augmentshemman	aputila Ks. TÄYDENNYS: augmentshemman
torrvärk (med./lääk.) (Folklig benämning på gikt och reumatisk värk.)	kihti
troman (åld., jur./vanh., lak.)	luottamusmies
tränsjuk (Lappfjärd/Lapväärhti 1637) (=Vek, känslofull)	kaihoisa; myös: lempää, herkkä; (liika)tunteellinen
tränsjuka (=Trånad)	riutumus; riutuva kaiho, kaihoisa kaipaus
(ut)arm Se)Ks. husarm, husfattig	
(ut)fattig Se)Ks. husfattig, husarm	
utmark	takamaa
van- (Förstavelse med bet. miss-, o-; (ibland) ur-, illa-, elak-, bristande, dålig o. dyl.	-ton, -tön; -maton, -mätön
vanför (adj., subst.)	raajarikkoinen; rampa

TILLÄGG

TÄYDENNYS

augmentshemman (1683-1876
(lat. 'augmentum' = ökning,
tillväxt)

(=Hemman, vars avkastning anslagits till hjälp åt ett rusthåll vid fullgörandet av rusttjänsten: tilldelningshemman.)

Härtill: Krono-, skatte-, kronoskatte-, ödesaugments-

augmentsränta (även: agments-)
(Abgift, som för mindre lägenhet erlägges till dess stamhemman)

(Vero, joka maksetaan pie-nehköstä tilasta kantatilalle)

brottfall, brottfällig, brottfälling Se/Ks. mänerasande

bygästgivare (Ijo 1706) kyläkievari

familjegods sukutila

fattigkassa Se/Ks. husfattigkassa

fallandesjuk(a) Se/Ks. mänerasande
fallandesot

fjällfin(ne) (I norska urkunder,
såsom kyrkböcker) (kans.) lappalainen, saame-lainen (Norjalaisissa kir-konkirjoissa), "tunturisuom."

fjärding neljännes; erikoisesti:
keskiajan suurpitäjän
'neljäs osa'

fjärdingsman neljännesmies; (veron)kantomies

höbol Se/Ks. -bol

nattebol (1673) Se/Ks. nattbol

spons/a, -ae f. (lat. fästmö, brud) (lat.) (kihlattu) morsian

spons/us, -i m. (latö trolovad, brudgum) (lat.) kihlattu, sulhanen

spons/us, -ū m. (lat. borgen) (lat.) takaus; takuu; tae

spons/or, -ōris m. (lat. borgensman; person som ansvarar för ngn el. ngt:

ängsbol Se/Ks. -bol